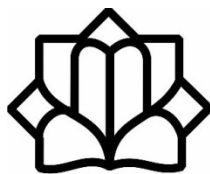

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

الرَّحِيمِ

دانشگاه کاشان

دانشکده علوم انسانی

گروه حقوق

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
در رشته حقوق خصوصی

عنوان:

مسئولیت مدنی ناشی از نقض حریم خصوصی

استاد راهنما:

دکتر سعید قماش

استاد مشاور:

دکتر عباس علی دارویی

به وسیله:

صادق شفیعی

اسفند ماه ۸۹

دانشگاه کاشان
دانشکده علوم انسانی

بسمه تعالی

تاریخ:
شماره:
پوست:

مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه
صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

نام و نام خانوادگی دانشجو: صادق شفیعی شماره دانشجویی: ۸۷۲۳۶۱۰۲۰۳

رشته: حقوق خصوصی دانشکده علوم انسانی

عنوان پایان نامه: مسئولیت مدنی ناشی از نقض حریم خصوصی

تعداد واحد پایان نامه: ۴ تاریخ دفاع: ۸۹/۱۲/۲۴

این پایان نامه به مدیریت تحصیلات تکمیلی به منظور بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد ارائه می گردد. دفاع از پایان نامه در تاریخ ۸۹/۱۲/۲۴ مورد تأیید و ارزیابی اعضای هیأت داوران قرار گرفت و با نمره ۱۸/۰۰ به عدد هجده و با درجه بسیار خوب به تصویب رسید. اعضای هیأت داوران:

عنوان	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
۱. استاد راهنما	دکتر سعید قماش	استادیار	
۲. استاد مشاور	دکتر عباسعلی دارویی	استادیار	
۳. متخصص و صاحب نظر دانشگاه	دکتر عباس زراعت	استاد	
۴. متخصص و صاحب نظر دانشگاه	دکتر عباسعلی فراهتی	استادیار	
۵. نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر عباس اقبالی	دانشیار	

مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه

آدرس: کاشان - بلوار قلب - راوندی
دانشگاه کاشان - دانشکده علوم انسانی
کد پستی: ۵۱۱۶۷-۸۷۳۱۷
تلفن: ۵۹۱۲۷۲۷-۵۹۱۲۷۷۷ دورنگار
<http://www.kashanu.ac.ir>

تقديم به پدر و مادرم.....

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود. در اینجا بر خود لازم می دانم از تمامی اساتید بزرگوار به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان گذشته مرا در تحصیل علم یاری نمودند تشکر نمایم.

از استاد گرامی جناب آقای دکتر سعید قماش که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان نامه تقبل نموده اند، کمال تشکر و سپاسگذاری را دارم.

از جناب آقای دکتر عباسعلی دارویی به عنوان مشاور که با راهنمایی خود مرا مورد لطف قرار داده اند، کمال تشکر را دارم.

همچنین از تشریک مساعی آقای پروفیسور عباس زراعت به عنوان استاد داور داخل دانشگاه و آقای دکتر عباسعلی فراهتی به عنوان استاد داور مدعو خارج از دانشگاه که این پایان نامه را مورد مطالعه قرار داده و در جلسه دفاعیه شرکت نموده اند تشکر می نمایم.

در پایان از جناب آقای دکتر عباس اقبالی که به عنوان نماینده تحصیلات تکمیلی دانشگاه که قبول زحمت نموده اند سپاسگزاری می نمایم.

چکیده

حریم خصوصی، قلمروی است اعتباری که دربردارنده و متشکل از زندگی خصوصی و کلیه امور ناظر به یک شخص است. خانه، اطلاعات خصوصی، روابط خانوادگی، ویژگی های شخصیتی و... نمونه های بارز امور خصوصی محسوب می گردند. حاکمیت و سلطه بر این امور- که حق بر حریم خصوصی نامیده می شود- از اختیارات دارنده حریم خصوصی است. اگر چه در فقه اسلامی و حقوق موضوعه، قاعده ای کلی با این عنوان، وجود ندارد، با این وجود آموزه های کلی دین اسلام و بسیاری از قواعد فقهی و حقوقی موافق با چنین حقی بوده و وجود آن را تایید می کنند.

از سوی دیگر بر طبق مواد یک و ده قانون مسئولیت مدنی، هر گاه در نتیجه تقصیر، حریم خصوصی یک نفر نقض شود، ناقض حریم، مسئول جبران خسارات مادی و معنوی ناشی از عمل خویش است. با وجود این، باتوجه به منافع و کارکرد های متعددی که حریم خصوصی برای شهروندان دارد و نیز به دلیل خطرات زیادی که از سوی سیستم های حکومتی مدرن، تکنولوژی های نوظهور و شرکت های تجاری سود محور، متوجه حریم خصوصی است؛ استواری مسئولیت مدنی نقض آن بر نظریه تقصیر، در تمام فروض آن، چندان کارآمد بنظر نرسیده و با اهمیت آن نیز سازگار نیست.

در این تحقیق پس از تبیین مفهوم حریم خصوصی، شرایط و ارکان تحقق مسئولیت مدنی ناشی از نقض آن بررسی شده و علاوه بر آن کاستی های قانونی حمایت از حریم خصوصی و راهکار های جبران خسارات ناشی از نقض آن تبیین گردیده است.

کلمات کلیدی:

۱. حریم خصوصی ۲. حق بر حریم خصوصی ۳. مسئولیت مدنی ۴. خسارت معنوی

۵. مبنای مسئولیت

فهرست مطالب

عنوان.....	صفحه.....
مقدمه.....	۱.....
۱. بیان مسئله.....	۱.....
۲. پیشینه موضوع تحقیق.....	۴.....
۳. اهمیت تحقیق با توجه به کاربرد آن.....	۶.....
۴. پرسش ها و فرضیه های تحقیق.....	۷.....
۵. اهداف تحقیق.....	۷.....
۶. روش تحقیق.....	۸.....
۷. طرح تحقیق.....	۹.....

بخش نخست:

مفهوم، مصادیق و جایگاه حریم خصوصی در حقوق موضوعه ایران.....	۱۱.....
فصل اول: مفهوم حریم خصوصی.....	۱۴.....
مبحث اول: تاریخ و زمینه ی پیدایش حریم خصوصی.....	۱۵.....
مبحث دوم: تعریف حریم خصوصی.....	۱۸.....
گفتار اول: تعریف دکترین.....	۱۸.....
گفتار دوم: تحلیل مفهوم حریم خصوصی و ارائه تعریف برگزیده.....	۲۲.....
مبحث سوم: تفکیک و تمایز حریم خصوصی از اصطلاحات مشابه.....	۳۰.....
مبحث چهارم: ماهیت حریم خصوصی.....	۳۴.....
مبحث پنجم: مصادیق حریم خصوصی.....	۳۷.....

- گفتار اول: محل زندگی (خانه)..... ۳۷
- گفتار دوم: حریم خصوصی شخصیتی..... ۴۱
- گفتار سوم: حریم خصوصی ارتباطات..... ۴۳
- گفتار چهارم: حریم خصوصی اطلاعات..... ۴۴
- فصل دوم: حریم خصوصی در حقوق اسلام، اسناد بین الملل و حقوق موضوعه..... ۴۶
- مبحث اول: حریم خصوصی از منظر شریعت اسلام..... ۴۷
- گفتار اول: کتاب و سنت..... ۵۱
- بند اول: حرمت منزل..... ۵۱
- بند دوم: ممنوعیت تجسس و غیبت..... ۵۲
- گفتار دوم: عقل..... ۵۴
- مبحث دوم: حریم خصوصی در اسناد مهم بین الملل..... ۵۵
- مبحث سوم: جایگاه حریم خصوصی در حقوق موضوعه کنونی ایران..... ۵۸

بخش دوم:

مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی..... ۶۴

- فصل اول: کلیات و اصول مقدماتی..... ۶۹
- مبحث اول: مبنای حریم خصوصی..... ۷۰
- مبحث دوم: کارکردها (منافع) حریم خصوصی..... ۷۲
- مبحث سوم: اهداف و کارکردهای مسئولیت مدنی مرتبط با حریم خصوصی..... ۷۵
- مبحث چهارم: تناقض تکنولوژی های مدرن با حریم خصوصی..... ۷۸
- مبحث پنجم: دولت و حریم خصوصی..... ۸۱
- فصل دوم: مبنا، شرایط تحقق و عوامل رافعه مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی..... ۸۴

- مبحث اول: مبنای مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی..... ۸۵
- گفتار اول: مبنای مسئولیت مدنی در دکترین حقوقی..... ۸۵
- گفتار دوم: مبنا در مسئولیت مدنی..... ۸۷
- بند اول: مبنای مسئولیت..... ۸۸
- بند دوم: مبنای مسئولیت مدنی..... ۸۹
- بند سوم: مبنای حق جبران خسارت..... ۹۱
- بند چهارم: مبنای تعیین مسئول..... ۹۲
- گفتار سوم: مبنای مسئولیت مدنی در نقض حریم خصوصی..... ۹۳
- بند اول: مبنای مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی..... ۹۳
- بند دوم: مبنای تعیین مسئول در نقض حریم خصوصی..... ۹۳
- مبحث دوم: شرایط تحقق مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی..... ۹۷
- گفتار اول: ضرر..... ۹۸
- بند اول: مفهوم و نوع زیانهای ناشی از نقض حریم خصوصی..... ۹۹
- بند دوم: شرایط ضرر..... ۱۰۱
- بند سوم: رابطه نقض حریم خصوصی و تحقق ضرر..... ۱۰۳
- گفتار دوم: فعل زیانبار..... ۱۰۵
- بند اول: مفهوم فعل زیانبار..... ۱۰۶
- بند دوم: مفهوم و جایگاه تقصیر..... ۱۰۷
- گفتار سوم: رابطه سببیت..... ۱۱۰
- بند اول: مفهوم سبب و طرفین آن..... ۱۱۰
- بند دوم: تعدد اسباب..... ۱۱۲
- مبحث سوم: علل موجهه نقض حریم خصوصی..... ۱۱۴
- فصل سوم: آثار مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی..... ۱۱۷

۱۱۸.....مبحث اول:دعوای مسئولیت مدنی

۱۱۹.....مبحث دوم:جبران خسارت

۱۲۰.....گفتار اول:شیوه ی جبران خسارات

۱۲۱.....گفتار دوم:تعیین میزان خسارت

۱۲۴.....نتایج و پیشنهادات

۱۲۹.....فهرست منابع و ماخذ

مقدمه

۱- بیان مسئله

پیدایش انواع تکنولوژی ها باعث دگرگونی جوامع گشته و شکل زندگی را از قالب سنتی پیشین بیرون آورده است. گرچه ظهور این فناوری های نوین، زمینه پیشرفت، غلبه بر مشکلات و همچنین سهولت در رفع نیازهای بشر را در جهت تکامل و رشد وی فراهم ساخته، ولی این امر بدان معنا نیست که این فناوری ها تنها در راستای صحیح و برای تحقق عدالت بهره برداری گردند. بالعکس هر روز شاهد نمونه های متعددی از سوء استفاده ی از این ابزارها، برای دستیابی به مقاصد نامشروع و غیرقانونی هستیم. استفاده از آنها برای دستیابی به اطلاعات شخصی افراد، یکی از مصادیق شایع در این زمینه است .

حکومت ها که به شهادت تاریخ همواره ناقض حقوق و آزادی های فردی و عمومی بوده اند، با دستیابی به این علوم و فنون جدید، به رغم تمهیدات قانونی گسترده یی که امروزه برای مهار قدرت فساد آور آنها اندیشیده شده، قادر گشته اند، بسیار بهتر و آسانتر حقوق و آزادیهای مردم را زیر پا نهاده و به مقاصد خویش دست یابند. بارها شنیده و می شنویم که دولت ها با اغراض گوناگون برای کسب اطلاعات شهروندان، متعرض زندگی خصوصی آنها شده و امور خصوصی افراد را مورد کنترل و تحت نظارت قرار می دهند. نمونه های متعددی از این تعرض را در تیتراژ اصلی روزنامه ها و صدر اخبار شبکه های خبری می توان یافت.

گزارش روز نامه ی واشنگتن پست راجع به دولت آمریکا_ بزرگترین منادی حقوق بشر_ نمونه و گواهی برمدعاست. دراین گزارش آمده است؛ جان ام سیمپتون_ رئیس گروه مدافعان حقوق مصرف کننده در ایالات متحده_ طی نامه ای خطاب به هندی واکسمن_ رئیس کمیسیون تجارت و انرژی درکنگره_ آورده است: به نظر می رسد گوگل قراردادهای محرمانه یی با دولت آمریکا منعقد کرده تا خدمات جستجو و یافتن اطلاعات در فضای سایبر رابه این دولت ارائه دهد. این گزارش نشان می دهد آمریکا با بستن این قرار داد محرمانه با گوگل، بدون توجه به حقوق شهروندی، حریم خصوصی مردم را نقض می کند.¹

ورود به زندگی خصوصی افراد و دستیابی به امور محرمانه و شخصی مردم توسط دولت ها به امری عادی و شایع مبدل شده است. دولتها برای تثبیت قدرت خود، حذف مخالفان و نیز دستیابی به دیگر مقاصد خویش به بهانه های مردم پسندی همچون حفظ امنیت عمومی ویا مبارزه با تروریسم، با شنود مکالمات تلفنی، کنترل و واریسی ایمیل ها، تفتیش و بازرسی منازل، اماکن و وسیله های مردم و انواع دخالت های دیگر، در زندگی و امور خصوصی مردم دخالت می کنند .

با توسعه و همگانی شدن وسایل ارتباط جمعی، دستگاه های تصویر برداری و ضبط صوت، شبکه جهانی اینترنت و بسیاری از ابزارهای نوین دیگری از قبیل ریز میکروفون ها و دوربین های قابل نصب در مکان های مختلف و ... دغدغه ی ورود به زندگی خصوصی و افشای امور شخصی و محرمانه مردم از انحصار دولت خارج شده و برای تک تک افراد جامعه به ویژه شرکت های تجاری و بنگاههای اقتصادی منفعت طلب و سود محور، فراهم شده است. فناوری های نوین این امر را ممکن ساخته که افراد برای اقناع حس کنجکاوی و یا انتقام جوئی و شرکت های تجاری برای کسب منافع مادی، سود بیشتر، حذف رقبا و یکه تازی درعرصه تجارت، اطلاعات مورد نیاز خود را که در حوزه امور خصوصی دیگران قرار

¹- <http://www.humanrights-iran/news-17037.apx>

دارد، با ابزارهای غیر قانونی و یا ظاهراً موجه، تحصیل کرده و در صورت لزوم نیز آنها را افشاء نمایند .

افشای فیلم ها و تصاویر خصوصی، گزارش از روابط پنهانی مردم به ویژه سیاسیون و چهره های مطرح سینمایی و ورزشی، کنترل ایمیل ها، شنود مکالمات، ورود به منازل جهت تفتیش و بازرسی و کشف جرائم، درخواست اطلاعات خصوصی مردم توسط شرکت های خصوصی و ارگان های دولتی برای انجام امور استخدامی و یا خدماتی و ... نمونه های ورود به زندگی دیگران و کسب غیرقانونی اطلاعات مربوط به آن است که همه روزه و بارها به ویژه در جامعه خویش، شاهد آنیم .

گسترش این موارد که حاصل سبک زندگی صنعتی و الکترونیک بوده و در جوامع سنتی مشهود نبود و یا کمتر مشهود بود؛ سبب شده است مردم احساس کنند بعد فردی، خصوصی و امور محرمانه و پنهان زندگی آنها، که لازمه کرامت و حیثیت بشر و شرط تکامل شخصیت انسان است در معرض خطر واقع شده و نیازمند حمایت های قانونی مثبت و بازدارنده است . بدنبال گسترش روزافزون نقض زندگی خصوصی و احساس نیاز به حمایت از آن، بحث تازه یی در ادبیات حقوقی کشورهای پیشرفته و متمدن درباره ی حق بر حریم خصوصی مطرح گردیده است. حق بر حریم خصوصی که شامل حق تنها ماندن، تحت نظارت دیگران نبودن و حق داشتن یک زندگی خصوصی و محرمانه است، به عنوان یکی از حقوق مهم شهروندان، در قوانین موضوعه تمام کشورها به تدریج در حال تثبیت شدن است .

در کشور ما نیز حریم خصوصی افراد، توسط دولت و سایر اشخاص حقیقی و حقوقی تهدید و به آسانی نقض گردیده و نیاز به حمایت کیفری و مدنی از آن به شدت احساس می گردد. پژوهش حاضر بدنبال آن است که بعد از تشریح ماهیت حق بر حریم خصوصی و بررسی زوایای مختلف این حق و نحوه ی برخورد با آن، در حقوق کنونی ایران، قواعد مطلوب برای مسئولیت مدنی ناقضین حق بر حریم خصوصی را کشف، احصاء و تبیین کرده

و راه های جبران خسارت ناشی از نقض را برشمارد و درنهایت به پرسش های متعدد مرتبط با مسؤلیت مدنی نقض حریم خصوصی پاسخ دهد.

۲-پیشینه موضوع تحقیق

گر چه فقه در گذشته ویژگی الزام آور بودن و پشتیبانی اجرایی توسط دولت، که از مشخصه های اصلی قواعد حقوقی است، را نداشته است، ولی با توجه به الزام عرفی و پایبندی مردم به قواعد شرعی باید تاریخ حقوق ایران را در فقه و اندیشه های فقها جستجو کرد. در شریعت اسلام به حقی با عنوان حق حریم خصوصی مشخصا تصریح نشده است، اما از آنجا که جنبه های مختلف آن، از جمله حریم مسکن و عدم ورود غیر مجاز به آن، حرمت غیبت، حرمت استراق سمع، حرمت تجسس از احوال و امور شخصی دیگران و ... منع و تحریم شده است و بسیاری از اعمال منتهی به نقض حریم خصوصی ممنوع دانسته شده، از مجموع ادله شرعی می توان چنین حقی را اجتهاد و برداشت نمود، اگر چه در متون فقهی ابتدائاً و بدون توجه به حقوق سایر کشورها چنین اجتهادی انجام نشده است .

در حقوق موضوعه ایران نیز به پیروی از فقه و موضع فقیهان، نه در قانون اساسی و نه در قوانین عادی به این حق توجهی نبوده است، اگر چه مصادیق این حق در قانون اساسی و پاره یی از قوانین مصوب مجلس و بالاخص در فرمان هشت ماده یی امام راحل (ره) مورد تصویب و توجه قرار گرفته است. البته در اواخر دولت هشتم در سال ۱۳۸۳ لایحه یی به نام لایحه قانونی حریم خصوصی، تقدیم مجلس گردید، ولی به دلایل نامعلوم و با تغییر دولت مسکوت مانده و همچنان به تصویب مجلس نرسیده است .

در مقابل قواعد مسؤلیت مدنی سابقه ی درخشانی در فقه دارد. با وجود اینکه در کتاب های فقهی نمی توان عنوان کلی یی به نام مسؤلیت مدنی یافت، مباحث مسؤلیت مدنی همیشه توسط فقها ذیل مصادیق شایع آن از جمله غصب، اتلاف و تسبیب به طور کلی و در ذیل دیگر عناوین به گونه ی پراکنده مطرح بوده است. همپای فقه در حقوق موضوعه نیز از

بدو ظهور سیستم قانونگذاری، قواعد مسئولیت مدنی شکل قانونی یافت و بحث های حقوقی شکل گرفته و متناسب با نیازها در حال تکمیل و تغییر بوده است. در حقوق موضوعه فعلی ایران، قواعد مسئولیت مدنی را بایست در قانون مدنی و قانون مسئولیت مدنی جستجو کرد. با وجود پیشینه درخشان فقهی در زمینه مسئولیت مدنی و اهمیت آن در مباحث حقوقی، راجع به مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی و کیفیت قواعد کلی مسئولیت مدنی راجع به این موضوع، از لحاظ اجرایی و سوالات و مشکلات مربوط به آن تحقیق و مطالبی گرچه به اختصار در کتاب های فقهی، مطالعات حقوقی و منابع حقوق موضوعه انجام نشده است. شاید فقدان و نقص قانون مرتبط با حق حریم خصوصی و عدم احساس نیاز عمومی به چنین حقی به دلیل عدم نقض چشمگیر آن در گذشته، دلیل این فقر و بی توجهی فقیهان و حقوقدانان باشد. پر واضح است که مسئولیت مدنی نقض هر حقی، متوقف به وجود و شناخت آن است و بدون شناسایی قانونی حقی نمی توان از مسئولیت کیفری یا مدنی نقض آن سخن گفت.

زندگی خصوصی و به دور از چشم دیگران، زائیده فکر و ذهن بشر امروزی نیست. انسان همیشه در طول تاریخ به رغم پذیرش زندگی اجتماعی جنبه خصوصی زندگی خویش را حفظ کرده و هیچ گاه حاضر به روی گردانی از آن نبوده است. در عصر حاضر که به عصر ارتباطات و اطلاعات نام گذاری شده است، ظهور علوم و فنون جدید و گام نهادن بشر به دنیای زندگی الکترونیک، زمینه ی پاره یی مشکلات و نگرانی های جدید به ویژه در ارتباط با دخالت های ناخواسته و به ناحق در زندگی شخصی را فراهم آورده است. امکان دخالت در امور خصوصی و محرمانه دیگران افزایش یافته و دغدغه بی حرمتی به زندگی خصوصی و کم رنگ شدن بعد فردی آدمی - که لازمه ی کرامت و شرط کمال آدمی است - بیش از پیش احساس می گردد. نیاز به تعیین قلمرو زندگی خصوصی، حدود آن، مصادیق گوناگون و به ویژه مسئولیت کیفری و مدنی ناشی از نقض آن، ظهور پیدا کرده و بدنبال آن مباحث حقوقی در این مورد آغاز گشته و قوانین موجد و منظم آن در حال تنظیم و تقنین است.

۳- اهمیت تحقیق با توجه به کاربرد آن

کنترل زندگی شخصی و محرمانه افراد و دخالت در امور خصوصی آنها به ویژه توسط ارگانهای دولتی، به قدری شیوع یافته که دیگر نمی توان واقعیتهای به نام نقض حریم خصوصی را انکار نمود، واقعیتهای که نگرانی و دغدغه همیشگی همگان است. انتشار اخبار راجع به دخالت های نابجا در قلمرو خصوصی افراد و عمومی شدن اطلاعات محرمانه زندگی ها در روزنامه ها و شبکه های خبری به امری عادی و روزمره تبدیل شده است .

در مقابل مردم از دخالت در زندگی و امور شخصی خویش ناخرسندند و سعی دارند به هر وسیله ای از ورود به آن جلوگیری کرده و امور مربوط به خویشان را از نظر عموم پنهان نمایند. تعارض موجود میان خواسته ی مردم و بی توجهی سودجویان در جامعه، سبب گردیده اعتراف و اذعان نماییم لازم است هر چه سریعتر و بهتر به یاری حقوقی و قانونی جنبه خصوصی زندگی مردم بشتابیم.

تحقیق حاضر سعی دارد با بررسی ماهیت این نیاز عمومی و تبیین آن و با تحلیل کیفیت جبران خسارات ناشی از عدم رعایت آن، به این خواسته ی عمومی جامه عمل بپوشاند. علاوه بر آن در این پژوهش سعی شده مباحث و اندیشه های حقوقدانان مطرح شده و همچنین نگرش حقوقی به حوزه حریم خصوصی و مسئولیت نقض آن در دیدگاه شریعت اسلام و به ویژه حقوق کنونی ایران بررسی و تبیین گردد. این امر می تواند راهنما و سرمشق مفیدی برای قضات و وکلا در رسیدگی و اتخاذ تصمیم صحیح راجع به پرونده های مربوط به حریم خصوصی و مسئولیت مدنی نقض آن باشد .

۴- پرسش ها و فرضیه های تحقیق

در ارتباط با مسئولیت مدنی نقض حریم خصوصی، پرسش های متعددی در میان است که سعی شده در ضمن مباحث به آنها پاسخ داده شود. برخی از مهمترین سؤالات عبارتند از:

۱. حق بر حریم خصوصی چیست؟

۲. با توجه به قوانین موضوعه کنونی، آیا نقض حریم خصوصی موجب مسئولیت مدنی

میگردد؟

فرضیه هایی که در این پژوهش در پی دست یابی به آنها هستیم به قرار زیر است:

۱. حق بر حریم خصوصی به معنای لزوم داشتن یک زندگی محرمانه، شخصی و به دور

از چشم دیگران بوده و یکی از حقوق طبیعی مردم است.

۲. در قوانین فعلی تلویحا حق بر حریم خصوصی شناسایی شده و طبق قانون مسئولیت

مدنی ناقض حریم خصوصی مسئول جبران زیانهای ناشی از نقض آن هستند. با این وجود نیاز

به تصویب قوانین کامل و صریح در این زمینه به شدت احساس میگردد.

۵- اهداف تحقیق

اهداف اصلی این پژوهش در سه بند زیر خلاصه می گردد:

۱. تحلیل حق بر حریم خصوصی و بررسی جایگاه آن در حقوق اسلام و حقوق

موضوعه ایران.

۲. بررسی شیوه های حمایت از حریم خصوصی و لزوم حمایت مدنی خاص از آن.

۳. احصاء و تبیین قواعد مسئولیت مدنی راجع به نقض حریم خصوصی جهت تسهیل

کردن پروسه مطالبه ی خسارات ایجاد شده توسط ناقضین.

۶- روش تحقیق

در مطالعه و تحقیق راجع به مسائل و موضوعات حقوقی، شیوه ی انجام پژوهش باید از دو منظر مشخص گردد:

۱. از نظر علم روش شناسی یا آئین پژوهش: در دانش روش تحقیق، مراحل و شیوه ی انجام پژوهش به طور کلی و بدون توجه به زمینه و نوع پژوهش تعیین می گردد. بر این اساس یک تحقیق ممکن است به روش پرسشنامه ای، مصاحبه، مشاهده، روش تاریخی، روش کتابخانه ای، روش آزمایش و خطا و ... صورت گیرد. روش تحقیق حاضر را از این منظر باید روش کتابخانه ای دانست. در این شیوه برای یافتن پاسخ پرسش های مطرح شده، منابع و اطلاعات مربوط به موضوع تحقیق که در کتابخانه ها، مقالات، پایان نامه ها، سمینارهای حقوقی و سایت های اینترنتی موجود اند، مورد مطالعه و استنتاج قرار می گیرد.

۲. از منظر حقوقی: انجام تحقیقات راجع به مسائل حقوقی را به دو نوع کلی می توان تقسیم کرد:

الف) تحقیقات کاربردی: این تحقیقات صرفاً در صدد اند، قواعد حقوقی حاکم بر یک موضوع را از میان قوانین و سایر منابع حقوق موضوعه، کشف و بیان کنند در این دیدگاه آرمان های حقوقی یعنی عدالت و نظم و بعد هنری حقوق چندان مورد توجه نیستند. از آنجا که این تحقیقات صرفاً بدنبال پاسخ عملی به پرسش های مطرح راجع به یک موضوع اند و نتایج حاصل از آنها بیشتر ابزار کار قضات و وکلا است مسمی به تحقیقات کاربردی اند.

ب) تحقیقات نظری (مبنایی): در مورد ماهیت علم یا هنر بودن حقوق، هنوز اختلاف وجود دارد و به نظر می آید همانگونه که برخی از اساتید متذکر شده اند، حقوق حائز هر دو جنبه ی علمی و هنری است.^۱ در تحقیقات نظری، قوانین و سایر منابع حقوق موضوعه نه به منظور شناخت قواعد حاکم بر یک موضوع، بلکه جهت سوق دادن آنها به سوی عدالت و نظم

^۱ - کاتوزیان، مقدمه علم حقوق، ص ۴۰.

مورد تحلیل، نقد، و واکاوی اندیشمندان و ذوق هنری واقع می گردند، این نوع از تحقیقات بیشتر به منظور رفع نیازهای حقوقی و اصلاح کاستی های قانونی انجام می گیرد. در این پژوهش سعی شده علاوه بر بررسی، شناخت و احصاء قواعد موجود راجع به حریم خصوصی و مسئولیت مدنی ناشی از نقض آن، با مطالعه دیدگاه های اندیشمندان حقوقی، این قواعد را در جهتی که ضامن بهتری برای نظم و عدالت باشند هدایت کند.

۷- طرح تحقیق

تحقیق حاضر در سه بخش انجام خواهد شد:

۱. **بخش نخست:** حریم خصوصی در ادبیات حقوقی ما و همچنین سایر کشورها سابقه چندانی ندارد به همین دلیل لازم است قبل از پرداختن به مسئولیت مدنی ناقضین آن ابتدا چیستی حریم خصوصی معلوم گردد. در بخش اول سعی گردیده ضمن تعیین ماهیت و مفهوم حریم خصوصی، تعریف و ملاکی جهت شناسایی آن ارائه گردد. مطالعه کنوانسیون های مهم بین المللی، فقه اسلامی و حقوق کنونی ایران در راه شناخت مفهوم حریم خصوصی متمرکز خواهد بود. هدف این بخش ارائه ی یک تصویر روشن و دقیق از مفهوم حریم خصوصی و موقعیت آن در حقوق موضوعه ایران است. به همین جهت تنها مباحثی که ما را در دستیابی به این ذهنیت یاری خواهند رساند مطرح و بررسی شده و از پاسخگویی و ذکر تمامی فروع راجع به حریم خصوصی، به منظور رعایت اختصار و منحرف نشدن از موضوع اصلی تحقیق، خودداری شده است.

۲. **بخش دوم:** پس از دستیابی به یک مفهوم روشن از اصطلاح حریم خصوصی، در بخش دوم به تحلیل مسئولیت مدنی ناقضین آن خواهیم پرداخت. بدین منظور علاوه بر بررسی اصول و حساسیت های مربوط به حریم خصوصی، جریان قواعد عام مسئولیت مدنی از قبیل شرایط تحقق مسئولیت مدنی، مبنای مسئولیت مدنی، آثار آن و ... را در موضوع نقض حریم خصوصی بررسی و تحلیل خواهیم نمود. در این مسیر علاوه بر مطالعه نظام حقوقی کنونی،

سعی خواهیم نمود نواقص و کاستی های موجود را تبیین نموده و قواعد حقوقی عادلانه را درارتباط با مباحث مختلف، ارائه نمائیم .

۳. بخش سوم: درنهایت یافته های تحقیق را دربخش سوم، در قالب نتایج و پیشنهادات ارائه خواهیم کرد .